

תמר אבידור / מסך ומסכה

החזיון ההיסטורי הבא - "מצדה"

למדות הביקורות ותגובת הקהל על "ירושלים", ממשיכה רחה פריאר בהכנותיה * הובטח לה תיאטרון למרגלות ראדיו וטלוויזיה בחול

מלהיין טל "מצדה" לא תיפול

זמר, אשר תוגש על ידי שחקנים, במסגרת הכתבה ה"נ"ל יוקרן סרט המכיל את פרקי הטראגדיה הצ'כית. ה"כתבה עצמה כתובה, כמובן, בסגנון עיוני ויש בהגשתה משום אתגר למידת "רצינותו" של הקהל הבא לא רק להת"ב, כיודור קל, בערבי ה"ראיונות למיניהם.

* שתי חברות הפקת ישר"אליות עומדות לפתוח, בספר רואר 1969, מעבדת סרטים, הציוד כבר הוזמן.

* ביום א' החלו הצלומי "לשנה הבאה בירושלים" - סרט בשביל הטלוויזיה הגר"מנית, באורך 90 דקה, על גוש עציון ועל שיבתם של הניצולים. התסריט נכתב בידי ישראלי החותם בשם יריב, המפיק - צבי שטיילמן מ"זוברת, "ישראלים", זוהי ה"עבודה השלישית בקנה מידה גדול שחברה זו מבצעת בש"ביל הטלוויזיה הגרמנית. או"מר לי אחד מבעלי החברה: "אבל בשביל הטלוויזיה ה"ישראלית אנחנו, כנראה, לא די טובים. עדיין לא הומינו אצלנו עבודה".

* מדייקים לי כי ספרו של דוד גרינברג, "הקולנוע" זכה בפרס ראשון בפסטיבל ספרי קולנוע שנערך בוונציה, ואי"ל לפסטיבל סרטונים צ'כוס"ניים בברצלונה - נתקבל סר"טו "שני מכתבים", אשתקד קצר גרינברג שתי מדליות זהב בפסטיבל זה על: "מוכשר בלי ראש" ו"מוזיאון ישראלי".

* גם לעיר חולון מגיע פסטיבל כשרונות. שלב א' כבר מאחורינו אך שלב ב' ושלב ג' עדיין לפנינו והם ייערכו ביום ו' הקרוב וב"תחילת החודש הבא. חלק ניכר מן המשתתפים בפסטיבל נחגלה בערבי רא"י יונת ויש ביניהם העומדים לפני גיוסם לצה"ל והצבתם ללהקות צבאיות. ה"אמנים" הצעירים יופיעו לפי נושאים: מוסיקה, משחק, חיקויים, פנ"טומיטה וריקודים. בין הכש"חתפים: להקת הנוער של חולון כהדרכת יואב אשיראל.

* מעוללות ועידת המפ"לגה הדימוקרטית בשיקאגו: לפי עתון הבידור האמריקני "ווריאטי" - גישאה סיטמה יוצאת דופן בהפגנת בנייה"ג"ר ער בשערי הוועידה שהכריזה "אנו רוצים את מאקס פרו" סט". המדובר הוא בגיבור הסרט, "הנוער לשלטון", ה"מוקרן עתה בארץ, בו מוצג בחור בן 24 בשם מאקס פרו" סט, הנבחר לגישא ארה"ב ועל ידי כך מחולל מהפכה. תפקידו של מאקס פרוסט מגולם על ידי אליל הנוער וזמר "סופ" השחקן כריסטר פר ג'ינס, ה"ידוע" גם כבעלה לשעבר של סוזאן שטרסברג.

רגיל: ביצוע קונצרטני של "קווייפן-סטוה" למוצרט ו"ביצוע בימתי וגם קונצרטני של "מעשה בחייל" לסטרווינ"סקי.

רות שחר, המנהלת האד"מיניסטרטיבית של ה"אנסמבל" פורשת לפני את דאגותיה: המרץ וההתלהבות של החב"רים אינם יכולים לחפות על חוסר-תקציב לפירסום ולתנאי עבודה צנועים... גודלו של האנסמבל הקאמרי מעמיד אר"י בין תומרת סימפוזיית גדו"לה לבין גוף קאמרי מצומצם, דבר המקשה על מכירתו ל"התישבות העובדת בשל קש"יים תקציביים. מכל מקום - המוסד מתבסס, בעיקר, מן הבחינה המשפחתית: עם ייסוד האנסמבל היו 90 אחוז מחבריו רווקים. עתה נותרו 10 אחוזים בלבד רווקים. ה"גיל הממוצע: 25...

העונה תורחב, כאמור, ה"מסגרת הווקאלית וזאת באמ"צעות מלגות, קרן שרת", אשר תאפשר לארבעה זמרים נוספים להיקלט באנסמבל. גוף הזמרים יתחיל לעבוד כ"גוף עצמאי בצד האנסמבל ויכין פרודוקציות אופראיות ועירות משך השנה. בתודש ינואר ייצא האנ"סמבל הקאמרי למסע הופעות בן חודשיים בארה"ב לפי הז"מנת "קולומביה ארטיסטס". המסע יזומן בעזרת קרן תר"בות אמריקה-ישראל וכן מצ"ים בימים אלה לאישור תמרי"כת משרד-החוזק ומשרד החיי"נוך והתרבות. האנסמבל יע"בור בדרכו בשוויץ ויעסוק שם בהקלטות, השבוע עובר האנ"סמבל על הקלטת "מומוריס" של ג'וז'פ' אורג'י, בביצוע תזמורת וחמישה סולנים. זהו תקליט שהוזמן על ידי המו"צה לתרבות ולאמנות.

ש ב י ב י ם
* השתתפות אקטואלית של אירועי פראג תינחן בצו"רה של "כתבה מומחזת" בשם "פראג 1938 - 1968" בסר"טוב בהופעות החדש של "ק"ליידוסקופ 1968". זוהי כתבה אור"קולית, אשר תוצרה בידי אורי סלע ובהשתתפות חנה

עלה להם 100 אלף ל"י, לפ"חות, בעד שבע היצירות ש"הוזמנו - שילמה הקרן ל"מלחינים ישראלים. סך הכל: כ"ס 200 אלף ל"י. עתה, במידה שהיצירה נמכרת לרדיו ול"טלוויזיה - מתחלקת ההכ"נסה באופן שווה בין הסס"טימוניום וקול ישראל".

כאמור אין בדעתה של גב"פריאר להמשיך ולפעול על בסיס זה בבואם להפיק אח"חזיונותיה הבתים. אני מלאה הערכה, ואפילו הערצה, לכ"הה של אשה זו - בדרכי פעולתה ב"עליית הנוער" וב"חזון הכתיבה וההפעלה של יצירות ה"טסטימוניום". זהו הצד האחד של המט"בע. הבקורת, של המבקרים ושל הקהל הפשוט, היא צ"י"זו השני.

מנושי יחזור לאנסמבל הקאמרי לשתי פרודוקציות

לאחר ההצלחה הגדולה של "הקונסול" בפסטיבל הישראלי, בביצוע ה"אנסמ-בל הקאמרי", פוכם עם ה"מלהיין הנודע גיאן קארלו מנושי כי הוא יחזור ל"אנסמבל הקאמרי" ויפיק שתי פרודוקציות קטנות שלו. מועד הביקור עדיין לא נקבע, שכן שני הגו"פים "המקורבים בדבר" ע"פוקים עד למעלה ראש.

בהודמנות זו יש להביע צער על שמפאת חוסר אולם מתאים הוצג "הקונסול" - שלא במסגרת הפסטיבל - רק שלוש פעמים נוספות. מ"הנהלת האנסמבל נמסר לי כי נעשים מאמצים לחעלות מחדש את חדראמה המוסי"קאלית עוד בעונה הנוכחית. לאנסמבל הקאמרי, אותו גוף צעיר וחוסס הנכנס עתה לשנתו הרביעית - יש חכ"יות מגוונות: לאור הצלחת הקונצרטים למנויים בעונה החולפת (כל הכרטיסים נמכ"רו מראש) ולאור העובדה כי כמעט לכל קונצרט נמצאו דורשים נוספים שנוחרו ללא כרטיסים - "מסחכנ" האנ"סמבל ויוצא בסידרת קונצרט"טים למנויים שניה. הקונצרט"טים - ששה במספר וכולט בהם שיעור גבוה של הקס"עים הווקליים. המנצחים: גא"ר ברחיני ונועם שריף, מנ"די רודן וג'ורגי מלקולם.

נוסף לקונצרטים למנויים יגיש האנסמבל (המונה, בדרך כלל, כ"ס 30 נגנים) תכניות קאמריות (4-12 נגנים), קונ"צרטים מודרכים לפי נושאים, "ערב באך". מחזור קונצרטים לפסנתר (בביצוע פרנק פלג), וקונצרט של מוסיקה ישר"אלית. כן יגיש האנסמבל שתי פרודוקציות גדולות מן ה"י

גיאן קרלו מנושי שתי הגנות נוספות

300 איש והכמאי פיליס די"ס קון כבר אמד את תקציבו בחצי מליון ל"י... מכל מקום: שר התיירות, משה קול, הבי"טח לה וחזר והבטיח שיבנה ה"יאטרון למרגלות המצדה, ו"אני בכלל לא זקוקה לעזרת הפסטיבל הישראלי". מצדה" יוצג על בסיס מסחרי. ד"ר ראובן הכט מחיפה, מי שהיה אחד התורמים ל"ירושלים" - הציג לה להקים חברה שה"הון היסודי שלה יהיה מר"כב מההכנסות של "ירושלים" כרחבי העולם. כאשר יושג הון יסודי זה - יגשו לביצוע מעשי של "מצדה". קראתי את החזיון ואני סבורה כי אנשים בעלי חזון והון מסו"גלים להאמין בו. אבל דמ"יונה של גב"פריאר כבר נז"שא אותה הרחק: היא תביא כמאי מחו"ל, היא תביא גם שחקנים מחו"ל. היא "בינה" כבר על ההתענינות ב"מצ"דה" בגרמניה ובלונדון.

מדברת נעים ורך והופעתה כשל גברת מעוררת-כבוד מ"שנות השלישים. היא כאילו מתעלמת מחידושי הזמן. ליד שולחן הכתיבה היא מבלה ב"עולמות רווקים: של ירושלים העתיקה, של תקופת מצדה, ועתה היא כותבת ומעבדה יצירה של טסטימוניום על נושא ימ"הבינים, אבל ליד שולחן הכתיבה היא גם מנ"הלת התכתבות ענפה עם עש"רות (ואולי מאות) אנשים ה"עוזרים לה לממש את חזונה. לא התאפקתי ושאלתי כיצד זה הצליחה לגייס את הכסטים לביצוע "ירושלים". היא מפ"רשה: לגו, זאת אומרת, ל"אגודת ה"טסטימוניום" - עלה החזיון 50 אלף ל"י. עזרו לי: נשיא המדינה, מר זלמן שו"ר, משרד החוזק, משרד התיירות, וכן קיבלתי תרומה ניכרת מ"בנק לאומי ומד"ר ר. הכט, קול ישראל", שנוא השותף של "ירושלים" השקיע את חלקו ב"עבודה": התזמורת ו"המקהלה הם טוענים שהדבר

החזיון ההיסטורי הבא אשר יועלה על ידי ה"טס-טימוניום", בהנהלתה של גב"פריאר, יהיה, כ"נראה, "מצדה". בזמנר נס"תה הפסטיבל הישראלי ה"שנה במגדל דוד בחזיון ה"אור"קולי, "ירושלים". ה"מקסט הוכר בידי גב"פרי-יאר ואילו המוסיקה הוזמנה אצל "שבעה מלחינים ישר-אליים.

ניראה כי קבלת הפנים ה"צוננת שערך הקהל הישראלי למופע זה בירושלים (החזיון הוצג פעם אחת ויחידה) - לא ריפתה את ידיה של גב"פריאר.

מן הפגישה עמה אני יוצאת בהרגשה ששום קושי אינו יכול לעמוד בדרכה של אשה רבת פעלים זו. אצל גב"פריאר, מייסדת "עליית הנוער" ב"תחילת שנות ה"30, משמשים בערמוניה נאיביות - וחוש מעשי, הזון - וידיעה כיצד להלכיש במחלצות ריאליסטיות את הלומותיה.

בעוד שאת "ירושלים" הצ"ליחה לממן לאחר שהפעילה את מרצה ואת קשריה המרור"בים עם אישים שונים באר"ץ ובעולם (ברשימת חברי ה"כבוד של ה"טסטימוניום" אני מוצאת בין השאר את הברון פיליס דה'רוטשילד, יהודי מנהיג, לואיג'י דה'לה-פיקור"לה וליאונרד ברנשטיין) - הרי שאת הפרודוקציה הבאה "מצדה" אין בדעתה לממן מ"תרומות, היא מלאה תקווה ביחס לסיכויי המכירה של "ירושלים" לתחנות רדיו ו"טלוויזיה באירופה. בחודש ה"בא היא נוסעת לדון עם תח"נות רדיו בגרמניה, בשווייץ ובאנגליה בענין סכירת ה"חכנית. המלהיין יוסף טל ש"זאת חבר כבוד באגודת ה"טסטימוניום" שמתורגה ל"הצי"לות חזיונות היסטוריים ביש"ראל - דיווח לה עתה מ"גרמניה על סיכויים טובים ש"הם מעבר לכל דמיון" ביחס למכירת "ירושלים". היא מ"כירה בעובדה כי חלקים מה"מוסיקה האבאנגרדיסטית לא נעמה לאוני המבקרים והקהל ולפיכך החליטה לסנן מתוך היצירה את יצירותיהם של כמה מלחינים ישראלים ו"להותיר בה רק את קטעי המוסיקה ה"מצויינים": משל רומן האוכנשווק, יהושע לקנר וסדאי. היא קובעת בפסק"נות: "לא קראתי את הביקו"רות. זה גורם לי גועל נפש", וכי "שום דבר לא ילקל לי את התכנית. הרצון שלי חזק יותר מכל הדיבורים". אשר לתכניתה: יוסף טל מלהיין את המוסיקה למחזה "פאסיון", מצדה". זהו מחזה רחב"ממדים. משתתפים בו

פנים ואופנים של מוסיקה יהודית

עורך: יובל שקד

שירות ציני:
SCHIR AUS ZWI
GOTTESDIENSTLICHE GESANGE DER
ISRAELITEN

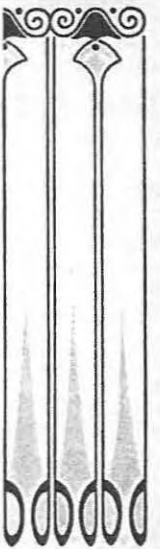

פוב לודות לה גלמר לשמך עליו:

FÜR GEMISCHTEN CHOR
UND KANTOR-SOLO
MIT UND OHNE ORGEL
BEGLEITUNG FÜR DAS
GANZE JAHR UND JEDE
GELEGENHEIT

**HERMANN
BERMANN**
OBERKANTOR
DER ISRAELIT KULTUSGEMEINDE
BÖHM. LEIPA.

EIGENTUM DES HERAUSGEBERS
ALLE RECHTE VORBEHALTEN
I. TEIL

תוכן העניינים

יובל שקד: הקדמה

יעקב מזור: נוהגי הזמרה

אלון שב: הפיוט לכה דודי

יובל רבין: הרמן (צבי) ברנ

מיכאל לוקין: הצורה המר

קשר היסטורי או דמיון טי

יהודית כהן: ה"טסטימוניו

המחברים

Jewish Popular Music:
Nationalism and its Role
in Jerusalem

על הכריכה: עמוד השער של הכרך הראשון של שירות צבי מאת הרמן ברמן ותצלום דיוקן של החזן
עיצוב הספר: מרינה בוגייב

MOODS AND MODES OF JEWISH MUSIC

Yuval Shaked (ed.)

© Department of Music, School of the Arts, Faculty of Humanities, University of Haifa (Israel)
© כל הזכויות שמורות לחוג למוסיקה, בית הספר לאמנויות, הפקולטה למדעי הרוח, אוניברסיטת חיפה

199, Aba Khoushy Ave., Mount Carmel, Haifa 3498838, Israel

<http://music.haifa.ac.il>

a-m-t@univ.haifa.ac.il

Tel. +972 4 8288484

נדפס בישראל תשע"ד, 2014

תוכן העניינים

5	יובל שקד: הקדמה
7	יעקב מזור: נוהגי הזמרה בתפילות החסידים
23	אלון שב: הפיוט לכה דודי וחקירתו הצורנית של הרונדו במאה ה-19
35	יובל רבין: הרמן (צבי) ברמן (1845-1920) - החזן הנשכח
57	מיכאל לוקין: הצורה המרובעת בלחני השירים העממיים בידיש ובספרדית-יהודית - קשר היסטורי או דמיון טיפולוגי?
69	יהודית כהן: ה"טסטימוניום" (1968-1983) - עדות, זיכרון ואוונגרד
78	המחברים
I	Tanya Sermer: The Politicization of Neo-Hasidic Popular Music: The Musical Discourse of Religious Zionism and its Role in the Struggle to Claim the Public Sphere of Jerusalem

תצלום דיוקן של החזן

© Department of M
זרחה, אוניברסיטת חיפה

ישראל התשכ"ח 20 ישראל

פריאר

גר כתבה מסכת מקיפה על 3,000 א רק מטעמים לאומיים אלא גם ן לא הגיעו.⁷ רחה כתבה לא רק ול אורות נדלקים וכבים, קריינים, בת הטקסט נעזרה בפרופסורים הקבלה. הוא הורכב מפסוקים מן טעי אקטואליה עיתונאיים שכולם ן רבין מ-1967: "הצנחנים שכבשו אחריה נשמעים קולות מלמעלה: ך מסבירה, אך הנימה המיסטית

המופע כולו נערך בירושלים ב-30 ביולי 1968. כדאי להזכיר שכחודשיים לפני כן, ובקרבת מקום, אפשר היה לשמוע באבו גוש את הביצוע הראשון בישראל של המתיאוס פסיון מאת באך.

כיצד התקבל האירוע? הוא היה כנראה ארוך ומייגע. דון הרן כותב בנימה אירונית במקצת שאלה בקהל שלא יכלו לעכל את המוזיקה האוונגרדית, את האפקטים החריפים של התאורה ואת מראה הדמויות שרצו הנה והנה כחלק מן הפנטומימה, יכלו אולי להתנחם במראה המרהיב של המצודה המוארת.⁸ תמר אבידר מדווחת ב"מעריב" על קבלת הפנים הצוננת של הקהל, ומוסיפה שרחה פריאר לא הרימה ידיים: "לא קראתי את הביקורות. זה גורם לי גועל נפש. שום דבר לא יקלקל לי את התכנית." אמנם היא מודה שחלקים מהמוסיקה האוונגרדיסטית לא נעמו לאוזני המבקרים והקהל, אך היא מלאת תקוות ביחס לסיכויי המכירה של ירושלים לתחנות רדיו וטלוויזיה באירופה.⁹ מגדילה לעשות אוליה זילברמן בכתבה שהתפרסמה ב"מעריב" למחרת הקונצרט בירושלים. היא מקווה "שההמונים יראו את החיזיון כולו בטלוויזיה ואולי הוא ייהפך לאירוע קבע בפסטיבלים הבאים, דוגמת חיזיון Jedermann של הופמנסטאל [Hugo von Hofmannsthal] (בבימויו של ריינהרד [Max Reinhardt]) בפסטיבל של זלצבורג."¹⁰

ומהי התכנית הבאה? רחה פריאר מספרת לתמר אבידר על מחזה-פסיון מפרי עטה, "מצדה", שיוסף טל עתיד לכתוב לו מוסיקה אלקטרונית וישתתפו בו 300 איש. הבמאי פיליפ דיסקין כבר אמד את התקציב הנדרש בחצי מליון ל"י, שר התיירות משה קול הבטיח שיבנה תיאטרון למרגלות המצדה, וד"ר ראובן הכט, שהיה גם אחד התורמים לירושלים, הציע לרחה פריאר להקים חברה שההון היסודי שלה יהיה ההכנסות של ירושלים. אבידר מסכמת: "קראתי את החיזיון ואני סבורה שאנשים בעלי הון וחזון מסוגלים להאמין בו. אבל דמיונה של גב' פריאר כבר נושא אותה הרחק: היא תביא גם שחקנים מחו"ל. היא 'בונה' כבר על התעניינות ב'מצדה' בגרמניה ובהולנד."

כידוע, יוסף טל לא כתב מוסיקה ל"מצדה" של פריאר. למרות הקשר ההדוק שלו עם רחה פריאר הוא כתב רק אופרה אחת לטקסט שלה - אמנון ותמר, וזאת כבר ב-1961. החל בראשית שנות השבעים פעל טל בשיתוף פורה עם ישראל אלירז, והוא הניב ב-1972 את האופרה מצדה. עובדה זו מצביעה על הבעייתיות של הטקסטים של רחה פריאר. היא הייתה אשת חזון ודמיון, אך סגנונה הספרותי היה מלא פתוס וחדור רוח האקספרסיוניזם הגרמני של ראשית המאה העשרים. המלחינים, ברובם, לא קיבלו את הטקסטים שלה כלשונם. במקרה הטוב הם עבדו עליהם ביחד איתה, אך לעתים קרובות קיצרו אותם או קיבלו מהם רק את ההשראה ואת הרעיון הבסיסי ליצירתם.

רשימת הקונצרטים

מלחינים ישראלים

שם היצירה	מלחין	שנה ונושא
		טסטימוניום 1 (1968) - "ירושלים"
מבוא	סרג'ו נטרא	
דוד בונה את ציון	יצחק סדאי	
חורבן הבית	צבי אבני	
נחמיה בונה את הבית השני	סרג'ו נטרא	
חלומי של מוחמד	יהושע לקנר	
ירושלים של מעלה	צבי אבני	
מזמור לירושלים	רומן האובנשטוק-רמתי	

זהר

השופט

הסחיר: 60 אגורות

Harran, 1970: 42-8
9 מעריב, 10.9.1968
10 מעריב, 31.7.1968

קנר בציריך.